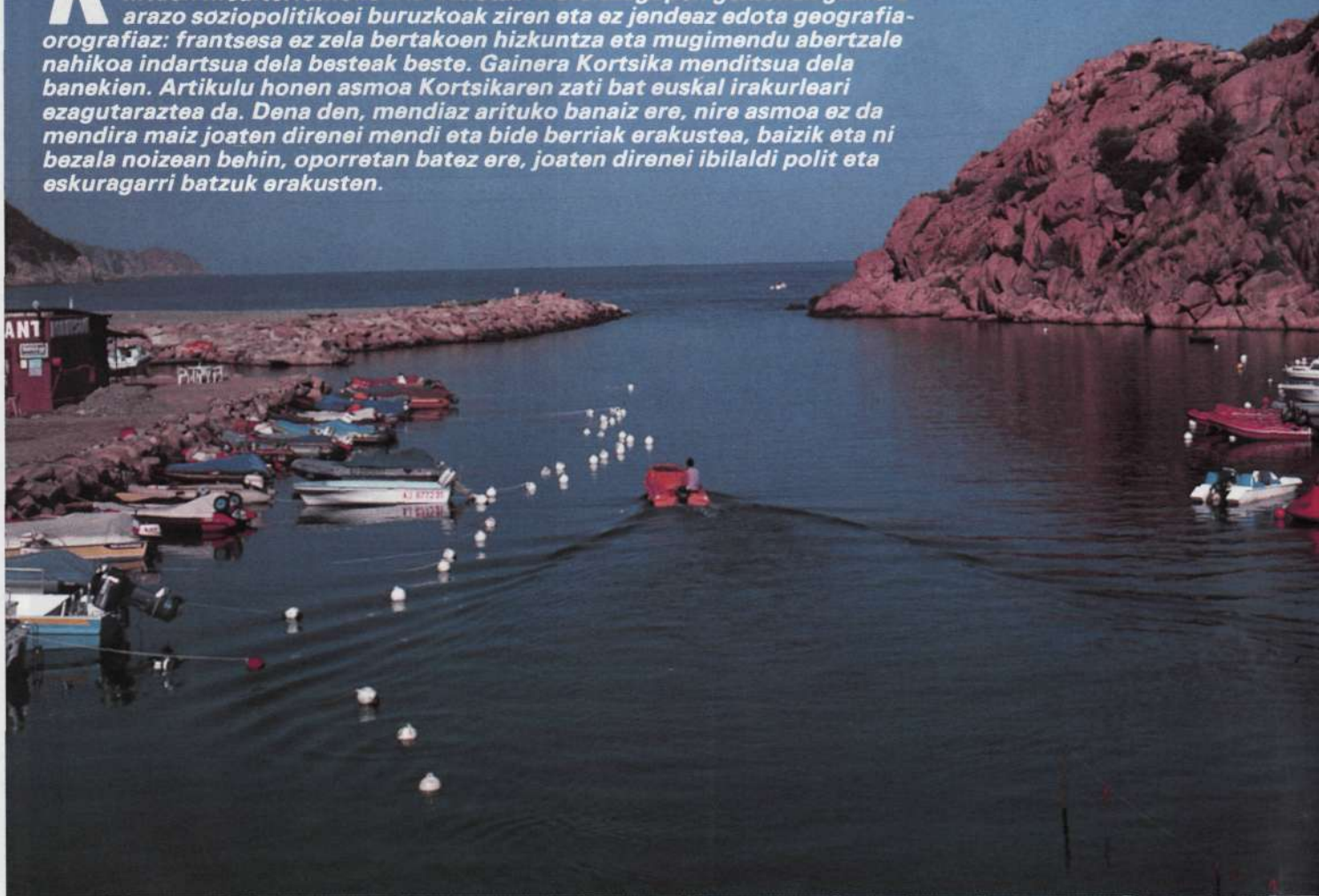

KORTSIKA, ustekabe zoragarria

IÑAKI IRAZABALBEITIA

KORTSIKARA oporretan joatea erabaki nuenean gauza gutxi ezagutzen nituen mediterranioko irla honetaz. Nere ezagupen gehienak gainera arazo soziopolitikoek buruzkoak ziren eta ez jendeaz edota geografia-orografiaz: frantsesa ez zela bertakoen hizkuntza eta mugimendu abertzale nahikoa indartsua dela besteak beste. Gainera Kortsika menditsua dela banekien. Artikulu honen asmoa Kortsikaren zati bat euskal irakurleari ezagutaraztea da. Dena den, mendiaz arituko banaiz ere, nire asmoa ez da mendira maiz joaten direnei mendi eta bide berriak erakustea, baizik eta ni bezala noizean behin, oporretan batez ere, joaten direnei ibilaldi polit eta eskuragarri batzuk erakusten.

Portoko kai baketsua.

KORTSIKA Mediterranioko hirugarren irlarik handiena da Sizilia eta Sardiniaren atzetik, bere azalera Komunitate Autonomoaren parekoa delarik (8.720 km²). Eta gure herria bezala kontrastez beteriko lurraldea da.

Egia aitortu behar badut ustekabe handia hartu dut Kortsika ezagutu dudanean. Lehengotik Mediterranioko beste irla batzuk, hala nola Mailorka, Ibiza eta Kreta ezagutzen nituen eta Kortsika menditsua dela nenkienez Kretaren antzekoa izango zela pentsatzen nuen: kostalde urratua eta olibondo ziprintindutako mendi hori lehorrak.

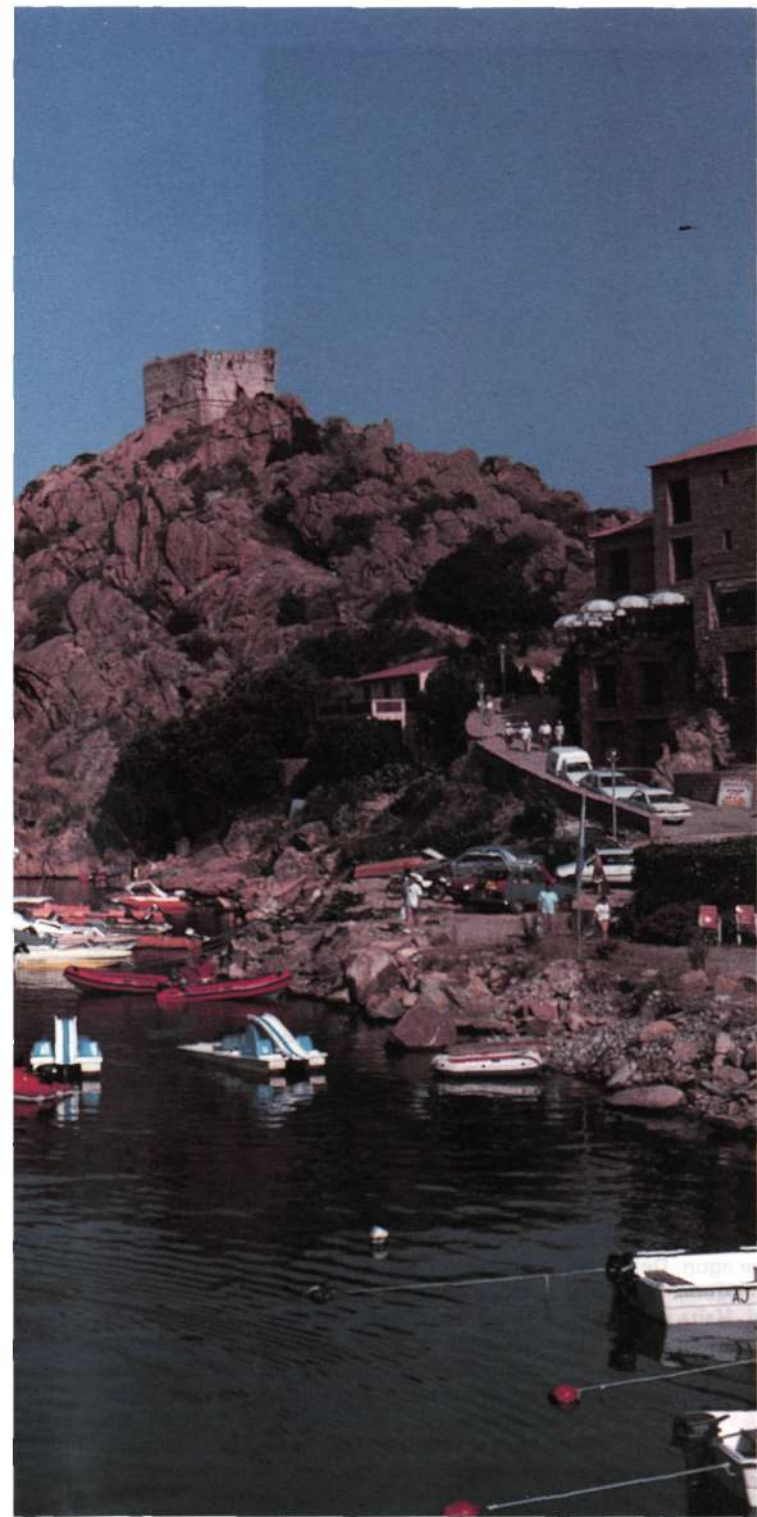
Nahikoa oker nenbilen.

Kortsikak zenbait tokitan, hegoaldeko kostaldean esaterako, beste irla mediterraniarren itxura badu, beste askotan gure herriko mendialde berde euritsua ematen du. Barnealdeko mendietan nenbilarik behin baino gehiagotan zera pentsatu nuen *Hemen jartzzen natxiek eta Iratiko basoan nagoela eskua sutan ipintzen diat.*

Kortsika menditsua dela esateak ez du irlaren orografiaz ideia argirik ematen akaso. Izan ere Euskal Herri menditsua izanik Kortsikaren menditsutasuna beste modu batekoa da. Nolabaiteko definizioa eman behar ko banu *Itsasoa eta mendia* esango nuke zeren eta itsaso garden urdinetik mendi ga-

rai zorrotzetara pasatzen bait da transiziorik gabe. Itsasertzetik edonora joateko aldatza igo behar da. Ibaien arroak estuak dira eta bokaleen ingurutan izan ezik ordekarik ez dago. Horrexegatik Kortsikako herriak menditik eskegita daude. Ekialdeko kostaldean, Aleria inguruan, dagoen lautada izan ezik, gorabehera etengabea da Kortsika.

Datu batzuk ematen baditut argiago geldituko da Kortsikaren orografia: batez besteko altitudea 700 m da eta mendirik altuenek Txinto (Cinto) mendiak 2.706 m-ko altuera du batzuen batzuk direlarik 2.000 m-ak gaintetzen dituztenak. Mendi garai hauek irla iparraldetik hegoaldera erdibitzen duen mendilerroan kokatzen dira.

**Espelunka
arroila.**

Akaso, Kortsikan gehien txunditu nauen ur-ugaritasuna izan da ez du Mediterraneo-ko beste irletan parerik. Ur garden freskoa nonahi topa daiteke.

Bestalde, Kortsikan mendian zabiltzalarik basabizi eskaxa ikusten da. Orografia hegazti harrapakariek habiak egiteko aproposa izanik ez da ia horrelakorik ikusten. Nik bi zapelatz besterik ez ditut ikusi. Gainera, txori txikiak bakarrik ikusten dira eta beleak eta eskinosoez aparte txantxangorria baino hegazti handiagorik ez da ikusten ezta entzuten ere Kortsikarren ehizarako zaletasuna izan daiteke horren errudun. Mendian gehien ikusten diren animaliak aziendak dira, txerriak eta abelgorriak batez ere.

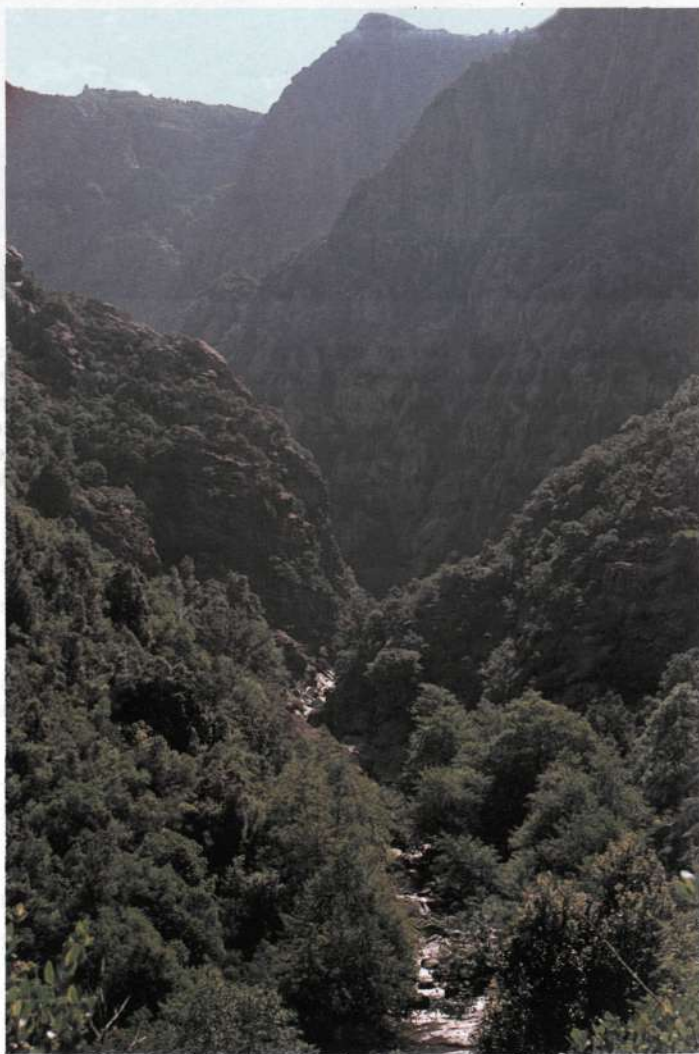
Porto

Porto, izen bereko golko ikusgarriaren muturrean kokatzen den herria da eta ibilaldi interesgarri batzuren abiapuntua. Egia esan, herriak ez du ezer errekarritz osatutako ur gardenetako hondartzaz at eta turismorako hazi den herrixka da. Dena den, Portoko Golkoa Kortsikako ederrenetakoa da eta paisaiak inpresio handia sortzen du itsasotik begiratuta batez ere.

1-Espelunka-ko (Spelunca) arroila (1/2-2h)

Arroila Porto ibaia osatzen duen erreketako batek, Aitone izenekoak hain zuzen, landu du Portoko Goikoa inguratzen duten mendi-haitzetan.

Espelunkara joateko Portotik Ebisa-ra (Evisa) doan errepidea hartu behar da. Errepidea berehala maldatsu eta kurbatsu bilakartzen da, gaztainondo handiak zaindari moduan bazterrean dituelarik. Txerri-talde asko ikusten da basoan bazketzen (Kortsikako urdaiazpikoak ez du Jabugokoaren inbidiarik, nik uste). Errepidean zazpi bat kilometro egin ondoren, ezker aldean, haranaren bestekaldean, Ota herrixka ikusten da mendian eskegirik eta pixka bat aurreraxeago bertarako errepidexka estua hasten da behe alderantz. Bide horixe hartu behar dugu guk eta hiru bat kilometroz jaitsi

Argazkia: Ifaki Irazabalbeitia.

erreka zeharkatzen duen zubiraino. Bertan utziko dugu automobila.

Zubiaren eskuin aldean, ondo markartutako Ebisarako mandabidea hasten da. Ur gardenetako errekarri jarraituz Espelunkako arroilan sartuko gara. Lehenengo ordu erdia, Zaila-ko (Zaglia) zubira iritsi arte, malda leuna duen bidea erraza da eta hondoan ikusten den Espelunkako arroila eta harriaren zulatutako korridore moduko pasabideak dira gauzarik aipagarrienak. Zailako zubia

Melo lakua.

paraje ederra da eta bertan bukatutzat eman daiteke ibilaldia. Hala ere, indarrez dagoenak aurrera jarrai dezake eta malda gogorrean gora egiten duen Ebisarako bideari jarraitu. Desnibela handia da zeren eta zubia 250 m-tara egonik, Ebisa 820 m-tara bait dago. Nere aburuz, gora egiteak merezi du.

Mandabideak zuhaitz artean egiten du gorantz, beren itzala eskergarria delarik, eta kolore guztietako anitz sugandila ikusten da harri gainean eguzki galdatan. Bidea eta aldatza Ebisako hilerrian bukatzen dira, Zailako zubitik goraino ordu t'erdi inguru behar delarik. Hilerriaren aldamenean taberna dago eta freskagarri bat hartzen ari zarelarik itsasoraino hedatzen den paisaia ederraz goza dezakezu. Mendingo gora igotzen ausartu ez den lagunik baduzu, bertaraino automobiler hurbilduta, taberna horretan txerri izan dezakezu zai. Bestela behera egin beharko duzu egindako bide berdinetik, aukera honek errekan bainu freskagarria hartzeko posibilitatea eskaintzen dizularik.

2-Kalankeak (Le Calanche) eskualdea

Kalankeak deskribatzea ez da erraza. Hingadurak harri gorritan mendetan zehar landutako paisaia ilargitarra da, nolabait esate arren. Ilargitarra harriek hartutako formagatik, ez ordea bizirik ez dagoelako, pinuen berdeak harrien gorria kontrastatzen bait du.

Bertara joateko Portotik Piana-ra doan bidea hartu behar da eta bost bat kilometro egin ondoren harrien formak iritsi garea adieraziko dizu. Autoa errepidearen eskuinaldean dagoen tabernako aparkalekuan utz dezakezu. Oinez errepideari jarraituz Kalankearen edertasunaz jabe zaitezke. Dena den,

Kalankean sakonago sartu nahi baduzu, taberna baino 700 bat metro lehenago, kurba itxi batean, itsasoranzko norabidean «Le Chateau Fort» izeneko granitozko harritzarerraino daraman bidexka hasten da. Ordu bete inguru behar da ibilaldia osatzeko.

Korte

Korte (Corte) Kortsika XVIII. mendean zenbait urtez estatu independente izan zenean irlako hiriburua izan zen eta ondorioz abertzaleen hiri nagusia da egun. Dena den, Korte irlaren bihotzean egonik garrantzi handiko hiria izan da beti. Haitz itzel baten gainean ia eskegitako gotorlekua (1419.ean eraikitzen hasitakoa) horren adierazle da.

Bestetik mendiko ibilaldi ederrak egiteko abiapuntu oso egokia da.

1-Tabinanu (U Tabignan) ibaia (21/2 h)

Tabinanu ibaia Kortsikako inportanteenetakoa da. 1.743 m-tara dagoen Nino lakuan jaiotzen da eta Tirreno itsasoan dagoen Aleria hirian itsasoratzen da. Korte inguruan mendi-erreak da eta arroi ederra landu du itsasorako bidean.

Proposatzen dudan ibilaldia oso erraza da eta bazkal ostean egin daiteke esfortzu handirik gabe. Guztira bi ordu t'erdi behar dira baina malda handirik ez da igo beharrik. Korteko zentrutik ateratzean Tabinanu ibaiaren gainetik pasatzen den zubia baino lehenago eskuinerako bidea hartu behar da. Bidea gotorlekuaren harresien azpitik doanez haien handitasuaz ideia egokia har daiteke. Bide horretan 500 bat metro ibili ondoren ezkererantz «Refuge de Segà»-ra doan mandabidea hartu behar da. Bidea

arroilaren eskuinaldetik doa eta poliki-poliki altitudea hartzen hasten da. Erreak haranaren hondoan gelditzen da, su nahikoa soil-dutako bidean gabiltzalarik. Atzerantz begiratzen bada, Korteko harresiak ikusten dira zeru urdinaren kontra. Aurrean mendi gorri aldapatsuak. Bidean pinuak, gaztainondoak eta arte bakar batzuk atzean uzten dira. Bidearen kurba baten atzean menditik behera datorren ur gardenetako latsarekin egiten da topo. Ur-zurupada bat har liteke nahi izanez gero. Harrien gainetik jauzika latsaren bestekaldera pasatzen da eta ezkeralderantz zuzentzen den bideari jarraitzen zaio. Helmuga gertu dago. Hamar minututara, amildegia gainean dauden harritzar laun batzuetara iriztean, naturaren edertasunaz txunditurik geldituko gara. Eskerraldean begiratuz Korte dago urrutasunean, eskuinalderantz eta parean mendiak osatzen duen zirkua eta behean aparraren zuritasunak errekan jauzi-mauziak adierazten ditu. Iritsiak gara.

Atsedenditxoa egin ondoren atzera joutzen dugu.

2-Restonika (A Restonica) ibaia: Melo eta Kapitelo (Capitello) lakuak

Restonika ibaiak Tabinanun isurtzen ditu urak Korte herrian. Bere ibilbide laburrean arroi ikusgarria landu du bestalde. Mendilerro batek banatzen ditu Restonika eta Tabinanuk baina horrek, bi paisaia guztiz berdin banatzen ditu. Tabinanun harri gorria nagusi bada, Restonikan zuhaitzen (Gaztainondo, pago eta pinuen) berdeak harria estaltzen du.

Restonikan barneratzeko hiru modu aukeratu ditzakezu: oinez, bizikletan edo automobiler. Edozein aukeraturik ere, Kor-

teko irteeran eskuinerantz dagoen errepidea hartu behar duzu, Hamalau kilometrotan errepideak Korteko 389 m-tik Grateleko bordetako (bergerie de Gratele) 1.370 m-tara igoko zara. Bizikletaz igo nahi baduzu, sasoiaren egotea beharrezkoa da baina, igorarik politena dela ezin ukatu (ordu eta hiru laurden behar izan nituen nik).

Errepidea nahikoa zabala da hasieran baino azkar estutu egiten da eta bi automobil pasatzeko batek bazterrean gelditu behar du. Basoa trinkoa da eta zuhaitzen itzala gora igotzen ari denaren lagungarri da irai;eko eguzki beroan. Aldaparik gogorrena bukatzen denean basoa ere amaitzen da eta gure begien aurrean harriaren higatutako haran glaziarra zabaltzen da. Pinu berde sakanatuak kolorea ipintzen diote haitzaren grisari. Haranaren hondoan Grateleko bordak daude eta lakuetara daraman bidezidorraren hasiera. Ezkerretik eskuinera Rotondo (2.622 m), Kapu a Kiostru (Capu a Chiostru) (2.295 m) eta Lonbardutxo (Lombarduccio) (2.261 m) mendiek inguratzen dute harana.

Bordetan dagoen aparkalekuan hasten da lakuetarako bidea. Oso ondo markaturik dago eta ez dago galbiderik. Igoera hasiera batean ez da oso gogorra baina, Melo lakutik behera datorren Restonikak osatzen duen jauziaren bukaeran malda oso gogorra egiten da. Bi bide posible dago puntu hone-

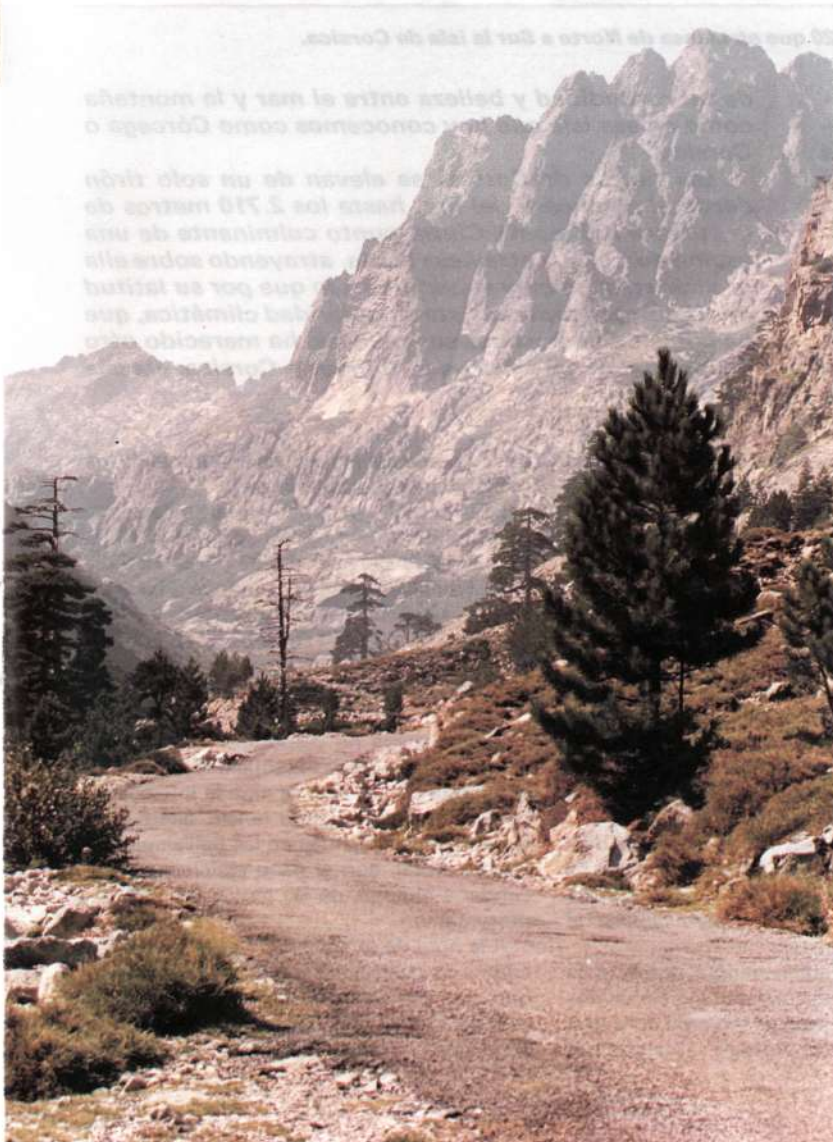

Restonika zirkua.

tatik aurrera: bide erraza eta bide zaila. Bide zailaren arazoa zati batean paretean jarritako soka batzuen laguntzaz eskalatu behar dela da. Edonola ere, aparkalekutik irten eta ordu betera 1.711 m-tara dagoen Melo lakura iritsi gara. Lakua Restonikaren iturburua da

eta hustutzen den lekuan jarririk zirkua ikuspegi zoragarriaz gozatzen da.

Kapitelo lakura joateko, Melora iristeko hartu den bideari jarraitu behar zaio beste ordu betez. Lortzen den altitudea 2.200 m-koa da. ■

Egilearen argazkiak.

OHARRAK

1. Gida eta mapak. Michelin gida berdea, «Corse» izenekoa, oso ondo dago. Errepide-mapa Michelin horia 90 zenbakia. Mendien ibiltzeko mapak Editions Didier Richard-en «Itinéraires Pédestres» 20 eta 23 zenbakiak (Nik 23.a ezin izan nuen eskurat).

2. Nola iritsi. Kortsikarako ferriak Frantzia eta Italiatik irtetzen dira. Euskaldunontzako egokienak Marseille, Toulon edo Nizatik ateratzen direnak liriteke. Iristera-puntuak Bastia, Ajazio, Kalbi, Propiano eta Ille-Rousse dira.

3. Bideak eta komunikazioak. Kortsikako bideak orohar estuak, maldatsuak eta kurbatsuak dira. Salbuespenak Bastiatik Ajatziora eta Bonifatxo-ra (Bonifacio) doazten errepide nagusiak dira. Trenbide bakarra dago, Bastiatik Ajatziora eta autobus-zerbitzuak ez dira oso onak.

4. Lojamendua. Kanpinak ondo daude eta ugari dira. Porton *Les Oliviers*, Kortan *U Sognu* eta Porto Bekio-n (Porto Vecchio) *Golfo di Sogno*. Pertsonako eguneko kostua 25-30 libera inguru ateratzen da guztira.

Zikabon ez dago kanpinik. *Hotel du Tourisme* nahikoa eskuragarria da; 150 libera gela bi-koitza otorduak aparte.

5. Eguraldia. Irailean eguraldia eguzkitsua eta beroa da orohar. Barnekaldean gauak freskoak dira. Hamabi egunetan bitan egin zigun euria.

6. Ekipamendua. Deskribatu ditugun ibilaldiak egiteko ez da ekipo berezirik behar. Bota sendoak kirol-zapatak baina egokiagoak dira Kortsikako mendibideak harri soltezt josiak bait daude. Jertseia eramatea komeni da eguna beroa izanik ere goian haize fina egiten duelako. Ur asko edaten da altuera eta beroaren ondorioz, beraz ur mineraleko botila handia eramatea ez da karga.

Inkudineren inguruak.